

УДК 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-7-16>

Сидоров О.А.

кандидат економічних наук, докторант,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3923-6611>

Oleksandr Sydorov

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

METHODOLOGICAL TOOLKIT FOR THE RESEARCH OF INNOVATIVE AND INFORMATIONAL CHANGES IN THE NATIONAL ECONOMY

Анотація. Стаття присвячена побудові методологічного інструментарію дослідження інноваційно-інформаційних процесів з врахуванням особливостей їх впровадження в національній економіці країни. Доведено актуальність дослідження інформаційно-інноваційних змін як вирішального чинника розвитку національної економіки в умовах сучасних трансформаційних перетворень. Обґрунтовано необхідність вдосконалення методологічних основ дослідження інноваційно-інформаційних змін національної економіки у зв'язку з роллю, яку відіграє методологія у формуванні набору підходів та методів дослідження, що дозволяють забезпечити повноту, коректність та якість його результатів, можливість їх практичного застосування. Розглянуто складові методології дослідження інноваційно-інформаційних змін національної економіки. Виявлено, що такими складовими є орієнтаційна, функціональна та інструментальна складові. В рамках орієнтаційної складової окреслено мету, завдання, визначено об'єкт, предмет та принципи дослідження. Встановлено, що дослідження інноваційно-інформаційних змін має бути націлене на формування стратегічних орієнтирів в даній сфері та передбачати розв'язання низки дослідницьких завдань, пов'язаних з оцінкою показників інноваційно-інформаційних змін, їх типологізації, визначення впливу на національну економіку та її функціонування, окреслення напрямів управління інноваційно-інформаційними змінами. Здійснено аналіз принципів дослідження інноваційно-інформаційних змін, запропоновано сукупність принципів поділяти на фундаментальні, загальнонаукові та специфічні. Доповнено перелік принципів такими специфічними принципами, як принцип багатоконпонентності, темпоральності, детермінованості та реакційності. Сформовано методологічний інструментарій оцінювання інноваційно-інформаційних змін та вибору найбільш дієвих методів впливу на їх протікання. Визначено основні етапи дослідження в рамках функціональної складової методології, а саме: вибір індикаторів та формування множини оціночних показників інноваційно-інформаційних змін, аналіз множини оціночних показників, класифікації та типологізації інноваційно-інформаційних змін, узагальнена їх оцінка, вивчення причинно-наслідкових зв'язків та впливів, прогнозування очікуваних результатів. Визначено основні методи, застосування яких доцільне на кожному етапі дослідження.

Ключові слова: національна економіка, інноваційно-інформаційні зміни, принципи дослідження, методологія, методологічний інструментарій

Abstract. The article is devoted to the construction of a methodological toolkit for the study of innovation and information processes, taking into account the peculiarities of their implementation in the national economy of the country. The relevance of the study of information and innovation changes as a decisive factor in the development of the national economy in the conditions of modern transformational transformations has been proven. The need to improve the methodological foundations of the research of innovative and informational changes of the national economy is substantiated. The role played by the methodology in the formation of a set of research approaches and methods that allow to ensure the completeness, correctness and quality of its results, as well as the possibility of their practical application is proved. The components of the research methodology of innovative and informational changes of the national economy are considered. It was found that such components are orientational, functional and instrumental components. As part of the orientation component, the goal, task, object, subject and principles of research are defined. It was established that the research of innovative and informational changes should be aimed at the formation of strategic guidelines in this area. It should provide for the solution of a number of research tasks related to the assessment of indicators of innovative and informational changes, their typology, determination of the impact on the national economy and its functioning, outline of directions for management of innovative and informational changes. An analysis of the principles of the research of innovative and informational changes was carried out, it was proposed to divide the set of principles into fundamental, general scientific and specific ones. The list of principles was supplemented with such specific principles as the principle of multicomponentity, temporality, determinism, and reactivity. A methodological toolkit for evaluating innovative and informational changes and choosing the most effective methods of influencing their progress has been formed. The main stages of the research within the framework of the functional component of the methodology are defined. Among them are: the selection of indicators and the formation of a set of evaluation indicators of innovative and informational changes, the analysis of a set of evaluation indicators, classification and typology of innovative and informational changes, their generalized assessment, the study of cause-and-effect relationships and impacts, forecasting expected results. The main methods, the use of which is expedient at each stage of the research, are defined.

Keywords: national economy, innovative and informational changes, research principles, methodology, methodological tools

Постановка проблеми. Інформаційно-інноваційні зміни набувають все більшого значення в умовах сучасних трансформаційних перетворень.

Інновації та інформація стають вирішальними чинниками розвитку національної економіки не лише розвинутих країн світу, але й країн з перехідною

економікою, які прагнуть перейти на новий щабель розвитку.

Водночас, процес впровадження інноваційно-інформаційних змін є достатньо суперечливим та може не лише генерувати можливості для розвитку економіки, але й супроводжуватися суттєвими ризиками, неврахування яких може призвести до розгортання кризових процесів.

Як показує практика, подальший розвиток української економіки багато в чому залежить від здатності управлінських структур усіх рівнів і сфер розробляти механізми антикризового управління [1, с. 78].

Враховуючи це, важливо приділяти належну увагу дослідженню інноваційно-інформаційних змін, яке потребує застосування відповідної методології та методичного інструментарію.

Важливою вдосконалення методологічних основ дослідження, особливо у випадку, коли воно має не лише теоретичний, але й прикладний характер, важко переоцінити. Це пов'язане з роллю, яку відіграє методологія, зокрема формування набору підходів та методів дослідження, в забезпеченні повноти, коректності та якості його результатів, можливості їх практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню методологічних основ досліджень в сфері економіки традиційно приділяється значна увага науковців. Не викликає сумнівів справедливості твердження Попадиця Н., щодо того, що «...прогрес наукового знання і все більш повне виконання ним практичної функції значно визначаються рівнем методологічного забезпечення досліджень, а на цьому етапі розвитку науки – особливо у сфері економіки» [2, с. 262].

В роботах таких науковців, як Добронравова І. [3], Мартинова Л. [4], Разумова Г. [5] докладно розглянуто принципи, яким мають відповідати будь-які наукові дослідження. Принципи яких дотримуються при виконанні аналітичних досліджень вивчені в роботах таких науковців, як Завгородній В., Сопко В. [6], Лазаришина І. [7], Олійник О. [8] тощо.

В роботах інших науковців (Фещур Р., Шишковський С., Яворський Н. [14] і Овчаренко Є., Годяшев М. [15], Смілка В. [16], Аксьонова І. [17]) розглядається проблематика вибору індикаторів, вимог до них та критеріїв відбору та інші методологічні аспекти досліджень.

Не дивлячись на великий обсяг досліджень, присвячених побудові методологічного інструментарію в різних сферах економічних досліджень, методологічний інструментарій дослідження інноваційно-інформаційних змін потребує більшої уваги, адже має враховувати специфіку процесів інноваційних та інформаційних перетворень в економіці країни.

Мета статті полягає у побудові методологічного інструментарію дослідження інноваційно-інформаційних процесів з врахуванням особливостей їх впровадження в національній економіці країни.

Виклад основного матеріалу. Для правильного формування методологічного інструментарію дослідження інноваційно-інформаційних змін національної економіки спочатку варто розглянути у загальному контексті складові методології наукового дослідження. Дослідник визначає, перш за все, мету дослідження та дослідницькі завдання, його об'єкт та предмет, а також

принципи наукового пізнання, на котрі має спиратись подальше дослідження.

Всі ці елементи (мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, принципи наукового пізнання) складають складову методології, яка на нашу думку є орієнтаційною, адже вона орієнтує дослідника з наступних питань: для чого здійснюється наукове дослідження?; як (яким чином) можна досягти поставленої дослідником мети?; стосовно чого (якого процесу чи явища) здійснюється дослідження?; що (які аспекти) даного процесу / явища досліджуються; яким має бути дослідження (яким вимогам воно має відповідати).

Докладніше варто зупинитись на принципах дослідження (принципах наукового пізнання), які окреслюють певні вимоги, яким має відповідати процес дослідження, отримані в ході дослідження результати.

Перелік принципів наукового дослідження (наукового пізнання), які згадуються в роботах науковців різної направленості, включають принципи єдності теорії і практики, об'єктивності, всебічності дослідження, єдності історичного та логічного, системності, детермінізму, діалектичного розвитку, достовірності, декомпозиції, абстрагування, доречності, зрозумілості, комплексності, оперативності, періодичності тощо.

Як стверджує Добронравова І. наукові дослідження, зокрема наукові теорії, мають відповідати вимогам принципової перевірюваності або принципу спостережуваності, максимальної загальності теорії або її пояснювальної сили, передбачувальної сили теорії, а також вимозі принципової простоти теорії [3].

Мартинова Л. зазначає, що саме дотримання принципів «забезпечує значущість, імперативність та універсальність дослідження» [4]. Серед таких принципів, на необхідності дотримання яких наголошує дослідниця, наступні: цілісності, загального розвитку, обґрунтованості, емпіризму, достовірності та рівневий принципи.

Разумова Г. розглядаючи принципи як основне вихідне положення наукової системи, вважає їх непорушними, а їх дотримання необхідним для адекватної оцінки реальної дійсності, глибокого розуміння ситуацій, проблем, результатів або тенденцій розвитку [5, с. 10]. До таких принципів дослідниця відносить принцип науковості, принцип цільового призначення, принцип системності, принцип кількісної визначеності, принцип повноти охоплення, принцип поєднання стану і зміни.

Завгородній В., Сопко В. [6] надають більш широкий перелік принципів аналітичних досліджень, а саме: принципи адаптивності, безперервності, випереджаючого відображення, динамізму, конкретності, пропорційності, прямоточності, ритмічності, субординації.

Принципи автономності, безперервності, варіативності, дієвості та конкретності, динамізму, доречності, достовірності, ефективності (економічності), комплексності, науковості, обґрунтованості, оперативності, повноти, послідовності та системності виокремлює Лазаришина І. [7].

Олійник О. [8] включає до системи принципів поряд з принципом об'єктивності, який згадується в роботах інших науковців, принцип визначальної ролі практики в процесі пізнання, принципи історизму, пізнаваності, спадкоємності, суперечності, а також принцип творчої активності.

Безверхий К. та Шпачук Є. [9] виокремлюють наступні принципи аналітичних досліджень (економічного аналізу як науки): принципи адаптивності та актуальності, принципи дієвості та конкретності, принцип ефективності (економічності), принципи комплексності, науковості та системності, принципи оперативності та об'єктивності.

Олійничук О. [10] в прикладних аналітичних дослідженнях на мікрорівні наголошує на необхідності дотримання таких принципів, як системність, комплексність, плановість, дієвість, оперативність, оптимізаційний та науковий підхід.

Складну систему принципів організації аналітичної роботи побудовано науковцями Вергун А., Ковальчук Т. [11], які пропонують принципи поділяти на універсальні (принципи розвитку, загального зв'язку та системності), загальні (принципи емерджентності, цілепокладання, ієрархічності, гнучкості, мотивації, раціонального розподілу обов'язків та відповідальності, ефективності аналітичного процесу, відповідності цілей та ресурсів), часткові (принципи безперервності, пропорційності, послідовності, пріоритету цілі, регламентації та уніфікації, пріоритету функцій над структурою, оптимального поєднання централізації та децентралізації, пріоритету суб'єкта над об'єктом) та ситуаційні (принципи неперервності змін та швидкої реакції).

Для відбору найбільш суттєвих принципів наукового дослідження нами було застосовано контент-аналіз. Зазначимо, що оригінальні методики проведення контент-аналізу розробляються та застосовуються зарубіжними вченими. Згідно їх розробок проведення контент-аналізу складається з наступних етапів: 1) відбір змістових одиниць, які цікавлять дослідника з позиції досягнення мети і розв'язання проблеми; 2) класифікація – теоретичне диференціювання і структурування змістових одиниць, виокремлення в них одиниць аналізу (змістових категорій), підкатегорій та їх групування; 3) операціоналізація (пробне кодування) – перевірка того, чи відповідає попередня класифікація категорій змісту тексту, внесення змін до розробленої класифікації; 4) кодування – кожній категорії і підкатегорії присвоюється код у вигляді цифри або літери, тобто всі категорії розміщуються на номінальній шкалі. Як наслідок, укладається інструкція для кодування (класифікатор); 5) квантифікація тексту – вимірювання кожної категорії і реєстрація вимірювань у реєстраційній карті. Найбільш розповсюдженим видом квантифікації є підрахунок частоти вживання кожної категорії. На цьому етапі використовуються кількісні одиниці контент-аналізу – одиниці контексту (інформаційні блоки, які підлягають аналізу) [12; 13].

За результатами контент аналізу принципи абстрагування, автономності, варіативності, визначальності ролі практики, визначення переліку об'єктів, декомпозиції, емпіризму, зрозумілості, історизму, кількісної визначеності, оптимізаційного підходу, пізнаваності, поєднання стану і зміни, рейтингової оцінки, рівневого принципу, спадкоємності, співставності, суперечності, творчої активності, цілісності згадуються в наукових працях менше всього (від 0 до 5% частота згадування).

Більш часто згадуваними є принципи актуальності, відповідності цілей і ресурсів, всебічності, гнучкості, демократичності, детермінізму, доречності, емер-

джентності, єдності історичного і логічного, загального зв'язку, ієрархічності, мотивації, неперервності змін, обґрунтованості, обов'язковості, оптимального поєднання централізації та децентралізації, періодичності, плановості, повноти охоплення, пріоритету функцій над структурою, пріоритету суб'єкта над об'єктом, прямоточності, ритмічності, субординації. (від 5 до 10%).

Принципи випереджаючого відображення, послідовності згадуються в наукових джерелах з частотою від 10 до 15%, принципи адаптивності, динамізму – з частотою від 15 до 20%, принципи достовірності, пропорційності, регламентації, розподілу обов'язків (раціонального / чіткого), уніфікації, ефективності (економічності), розвитку (діалектичного розвитку) – з частотою від 20 до 25%.

З частотою більше 25% згадуються десять принципів наукового дослідження: принципи безперервності, дієвості, єдності теорії і практики – з частотою від 25 до 30%, принципи комплексності, цілеспрямованості (інші варіації назви – цільового призначення / ціле покладання / пріоритету цілі) – з частотою від 30 до 35%, принципи конкретності, об'єктивності, оперативності (швидкої реакції) – з частотою від 35 до 40%, принцип науковості (наукового підходу) – з частотою 47,6%, а також принцип системності, який згадується найчастіше (частота згадування в наукових джерелах складає 61,9%).

Як показали результати контент-аналізу, найбільш згадуваними є принципи безперервності, дієвості, оперативності, цілеспрямованості, комплексності, єдності теорії і практики, конкретності, об'єктивності, науковості (наукового підходу), системності. Саме ці принципи вважаємо за необхідне покласти в основу наукового дослідження будь-якої спрямованості.

При цьому, серед цих принципів можна виділити фундаментальні та загальнонаукові. На наш погляд, фундаментальними є принципи, які вирізняють наукові дослідження від інших видів пізнавальної діяльності, тоді як загальнонаукові принципи відбивають вимоги, яким мають відповідати наукові дослідження безвідносно до галузі науки, обраного предмета та об'єкта дослідження, поставленої дослідницької мети. Специфічні принципи значною мірою визначаються сферою дослідження (галуззю науки, об'єктом, предметом дослідження, дослідницькою метою).

Враховуючи вищевикладену теоретичну основу слід зазначити, що метою даного дослідження є формування стратегічних орієнтирів в сфері інноваційно-інформаційних змін національної економіки що передбачає розв'язання низки дослідницьких завдань: оцінка показників, що характеризують інноваційно-інформаційні зміни національної економіки; визначення типу інноваційно-інформаційних змін на сучасному етапі функціонування національної економіки; визначення впливу інноваційно-інформаційних змін на національну економіку та її розвиток; визначення напрямів управління інноваційно-інформаційними змінами.

Об'єктом даного наукового дослідження є зміни національної економіки, тоді як предметом є стратегічне забезпечення інноваційно-інформаційних змін.

Не відкидаючи справедливості застосування фундаментальних та загальнонаукових принципів наукового дослідження, пропонуємо доповнити перелік принци-

пів специфічними, пов'язаними з особливістю об'єкта та предмета дослідження, враховуючи сформований підхід до трактування першого (національної економіки) та параметри, покладені в основу класифікації інноваційно-інформаційних змін (рис. 1). Враховуючи цей підхід до трактування поняття «національної економіки», в ході дослідження її інноваційно-інформаційних змін має бути дотримано принцип інтегрованості, який передбачає, що дане наукове дослідження має бути невідмінно інтегрованим в загальне поле дослідження національної економіки в цілому, адже зміни інноваційно-інформаційного характеру обумовлюють зміни параметрів функціонування національної економіки, які можуть мати наслідки у вигляді синергії, коли вхідні впливи призводять до непропорційних змін вихідних результатів.

Параметри, покладені в основу класифікації інноваційно-інформаційних змін, поділені на чотири групи, а саме суб'єктні параметри, параметри взаємодії з середовищем, параметри співвідношення з часом та об'єктні параметри. При цьому, останні дві групи параметрів створюють підґрунтя для типологізації змін на сучасному етапі (з точки зору оцінки ситуації), тоді як суб'єктні параметри та параметри взаємодії з середовищем дають можливість обрати напрямок подальших дій в сфері управління змінами.

Враховуючи об'єктні параметри пропонується застосовувати в ході наукового дослідження принцип багатокомпонентності, адже інноваційні зміни та інформаційні зміни є самі по собі складними процесами, що поєднуються між собою в процес, складність якого посилюється через взаємні зв'язки як між цими процесами, так і цих процесів з іншими процесами, притаманними функціонуванню національної економіки.

Враховуючи параметри співвідношення з часом пропонується використовувати принцип темпоральності, який передбачає дослідження інноваційно-інформаційних змін як процесів, які не можуть існу-

вати поза часом, вивчаючи специфічний зв'язок їх часових характеристик та динаміки.

Враховуючи суб'єктні параметри пропонується використовувати принцип детермінованості, що дозволяє на основі отриманих в ході наукового дослідження результатів обрати певну стратегію та тактику поведінки суб'єкта по відношенню до управління інноваційно-інформаційними змінами, тобто результати дослідження детермінують подальшу поведінку суб'єкта в сфері управління змінами.

Враховуючи параметри взаємодії з середовищем пропонується принцип реакційності, який полягає в тому, що дослідження дає підґрунтя для реагування на інноваційно-інформаційні зміни національної економіки. При цьому, характер реагування може бути різним – як реакція на зміни, так і їх прогнозування, передбачення та відповідні практичні дії.

Розглянемо функціональну та інструментальну складові. На першому етапі наукового дослідження застосовують методи збору та розрахунку даних, які входять до інструментальної складової методології наукових досліджень. На основі визначених індикаторів здійснюється збір інформації (вихідних даних для дослідження) та формування множини оціночних показників.

Вивчення наукових праць [14-17] дозволило сформулювати зведений перелік загальних вимог до індикаторів наукового дослідження: значущість та статистична відповідність; зрозумілість, простота збору даних та вимірність; надійність, точність та об'єктивність; інформативність та практичність; придатність для використання у прогнозних розрахунках.

Як зазначає Берідзе Т., економічна інформація характеризується великим обсягом, багаторазовим використанням, оновленням і перетворенням, різноманіттям її джерел і споживачів, великим числом логічних операцій і специфічних математичних розрахунків для отримання багатьох видів результативної інфор-

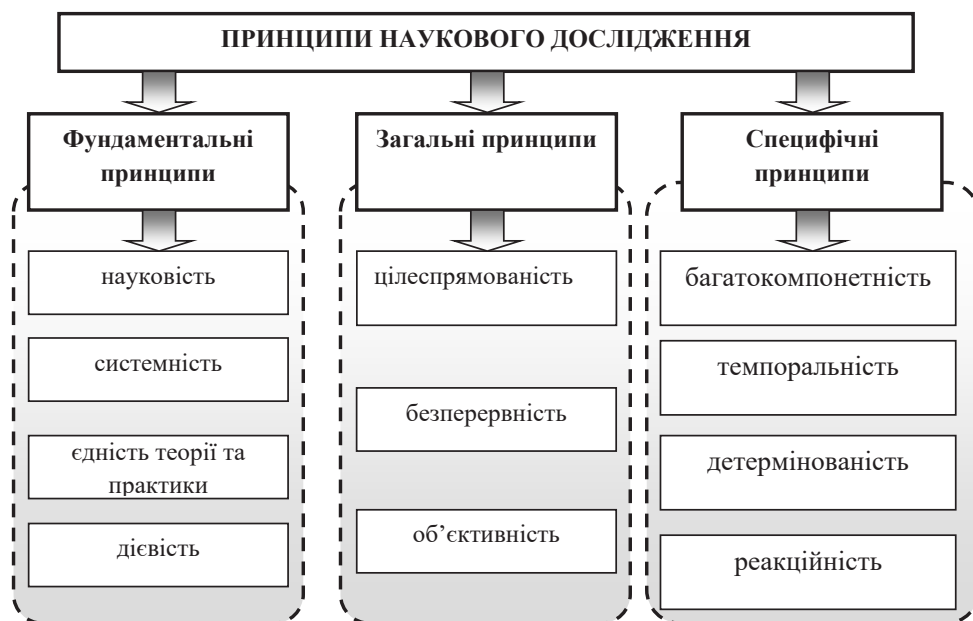

Рисунок 1 – Принципи наукового дослідження інноваційно-інформаційних змін національної економіки

Джерело: доповнено автором

мації [18, с. 156]. Саме якісна, актуальна, вичерпна інформація про об'єкт дослідження дозволяє сформулювати підґрунтя для прийняття якісних рішень в сфері управління досліджуваними об'єктами, процесами та явищами.

Стосовно функціональної складової методології дослідження інноваційно-інформаційних змін національної економіки, то першим етапом дослідження може бути вибір індикаторів та формування множини оціночних показників інноваційно-інформаційних змін. Для оцінки інноваційно-інформаційних змін запропоновано використовувати індикативний аналіз – оцінка із застосуванням індикаторів, які використовуються для оцінки інноваційно-інформаційних змін та у відповідності до принципу інтегрованості наукового дослідження, можуть бути логічно вбудовані в систему оцінки національної економіки в цілому.

Другим етапом наукового дослідження є аналіз множини оціночних показників. При цьому, застосовуються методи статистичного аналізу, а саме ретроспективний метод (аналізу рядів динаміки для визначення тенденцій змін, їх характеру (плавного чи стрибкоподібного). Вивченню підлягають, залежно від особливостей досліджуваних об'єктів, ряди розподілу та / або ряди динаміки. Методи статистичного аналізу належать до елементів інструментальної складової методології дослідження.

На наступному етапі доцільно приділити увагу класифікації та типологізації досліджуваних процесів та/або явищ. Елементами інструментальної складової методології наукового дослідження, що застосовується на даному етапі функціональної складової – евристичні методи (для вибору найбільш значущих ознак класифікації, по яких необхідно здійснювати типологізацію) та типологічні методи (виділення найхарактерніших груп, типів явищ, з яких складається неоднорідна сукупність, визначення істотних відмінностей між окремими одиницями статистичної сукупності, а також спільних ознак між ними).

В контексті дослідження інноваційно-інформаційних змін елементом функціональної складової методології є класифікація та типологізація інноваційно-інформаційних змін, що здійснюється із застосуванням методів експертного аналізу та критеріального аналізу (типологізація процесів та/або явищ згідно відібраних ознак класифікації на основі визначених критеріїв).

Зважаючи на визначені нами специфічні принципи темпоральності та багатокомпонентності, доцільно здійснити типологізацію змін залежно від їх зв'язку з часовим фактором та характером змін об'єкта дослідження.

Четвертим етапом є узагальнена оцінка явища, яка вимагає застосування методів нормування та агрегування даних. Нормування даних є необхідним для приведення у порівнюваний вигляд даних різного характеру, що мають різні одиниці вимірювання. Нормовані дані потребують зведення в єдиний загальний показник, що може дати узагальнене уявлення про даний процес/явище.

Узагальнена оцінка інноваційно-інформаційних змін передбачає визначення зведеного показника інноваційно-інформаційних змін з використанням таких методів що відносяться до нормативних, для розрахунку якого необхідно стандартизувати дані (привести їх до порівнюваного вигляду), здійснити їх ранжування (визначення вагомості кожного окремого показника) та зведення (безпосередній розрахунок зведеного показника).

Наступним етапом дослідження є вивчення причинно-наслідкових зв'язків та впливів із застосуванням економетричних методів.

Як справедливо зазначено в дослідженні Кубецької О., Сидорова О. одним з головних завдань будь-якої економічної системи – забезпечити її ефективну і стабільну роботу [1, с. 66]. Саме тому важливо встановити, як очікувані зміни впливатимуть на функціонування цієї системи, а в даному випадку – національної економіки.

Так, має бути оцінено вплив інноваційно-інформаційних змін на зміну параметрів функціонування національної економіки (досягнення цілей сталого розвитку). Найбільш часто, за наявності достатньої інформаційної бази, для вирішення подібних завдань серед економетричних методів застосовується кореляційно-регресійний аналіз, бо саме він є елементом інструментальної складової методології дослідження інноваційно-інформаційних змін, який є одним з видів економетричних методів.

В подальшому, на основі проведеної оцінки та виявлених закономірностей здійснюється вибір методів впливу на досліджуваний процес / явище із застосуванням ситуаційного аналізу. Виділяючи та оцінюючи ситуаційні змінні, можна точніше визначати очікувану динаміку розвитку ситуації маючи на меті прийняття таких рішень, що враховують тенденції її розвитку.

Для вибору методів впливу на інноваційно-інформаційні зміни залежно від результатів оцінки та типологізації доцільно використовувати ситуаційну матрицю. Варто відзначити, що при виборі таких методів, на наш погляд, обов'язково мають враховуватись принципи детермінованості та реакційності.

Останнім етапом є прогнозування інноваційно-інформаційних змін та їх наслідків для національної економіки. Для цього пропонується використовувати метод економіко-математичного моделювання та метод сценаріїв.

Висновки. Запропонована методологія інноваційно-інформаційних змін національної економіки складається з орієнтаційної (мета, завдання, об'єкт, предмет та принципи дослідження), функціональної (основні етапи дослідження) та інструментальної (набір підходів та методів) складових, що враховують принципи багатокомпонентності, темпоральності, детермінованості та реакційності, формує методологічний інструментарій оцінювання інноваційно-інформаційних змін та вибору найбільш дієвих методів впливу на їх протікання.

При цьому, саме функціональна та інструментальна складові у взаємозв'язку та взаємній залежності формують методологічне ядро дослідження.

Бібліографічний список:

1. Кубецька О., Сидоров О. Сутність, роль та значення фінансового механізму стабілізації соціально-економічних систем як елементів національної економіки. *Захист національної економіки та управління її розвитком* : колективна монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 61–109
2. Попадинець Н.М. Методологічні засади дослідження внутрішнього ринку споживчих товарів. *Український журнал прикладної економіки*. 2020 рік. Том 5. № 3. С. 260–274.
3. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 223 с.
4. Мартинова Л.Б. Методологічні підходи до оцінки конкурентоспроможності людського потенціалу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7. Ч. 2. С. 97–101.
5. Разумова Г.В. Регуляторна політика розвитку національної економіки: теорія, методологія та практика: автореф. дис. ... д. е. н. : 08.00.03. Київ : Інститут економіки промисловості Національної академії наук України. 2021.
6. Завгородній В.П., Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ : КНЕУ, 2000. 258 с.
7. Лазаршина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика : монографія. Рівне : НУВГП, 2005. 369 с.
8. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2008. 653 с.
9. Безверхий К.В., Шпачук Є.І. Основоположні принципи економічного аналізу як науки. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів II Міжнар. наук.-практ. конф. з пит. вищ. осв. і науки*. Житомир : Житомирська політехніка, 2021. С. 203–205. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/203.pdf> (дата звернення: 14.05.2024)
10. Олійничук О.І. Витрати, доходи та прибуток у системах обліку й аналізу лісогосподарських підприємств: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 254 с.
11. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Система принципів організації економічного аналізу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 5. С. 92–98.
12. Berelson B. Content Analysis in Communication Research. Glencoe: Free Press, 1952.
13. Rosengren K.E. Advances in Content Analysis. *Sage annual reviews of communication research*. 1981. Vol. 9.
14. Фещур Р.В., Шишковський С.В., Яворська Н.Р. Методи оцінювання розвитку підприємств у нестійких економічних умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. № 748. С. 223–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_34 (дата звернення: 14.05.2024).
15. Овчаренко Є.І., Годящев М.О. Визначення основних індикаторів ділової активності підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 13. С. 344–350. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/69.pdf> (дата звернення: 14.05.2024).
16. Смілка В.А. Індикатори сталого розвитку населеного пункту. *Комунальне господарство міст*. 2017. Вип. 137. С. 124–128
17. Aksonova I. The Statistical Monitoring and Assessment of Academic Autonomy of the Higher Education in European Countries and Regions. *Business Inform.* 2017. № 11. С. 174–182
18. Берідзе Т.М. Економічна інформація в структурі управління підприємством. *Вчені записки*. 2013. Вип. 15. С. 154–159.

References:

1. Kubetska O., Sydorov O. (2023) Sutnist, rol ta znachennia finansovoho mekhanizmu stabilizatsii sotsialno-ekonomichnykh system yak elementiv natsionalnoi ekonomiky [The essence, role and significance of the financial mechanism of stabilization of socio-economic systems as elements of the national economy]. *Zakhyst natsionalnoi ekonomiky ta upravlinnia yii rozvytkom: kolektyvna monohrafiia*. Dnipro. (in Ukrainian)
2. Popadynets N. M. (2020) Metodolohichni zasady doslidzhennia vnutrishnoho rynku spozhyvchykh tovariv [Methodological principles of the study of the domestic market of consumer goods]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 3, no 5, pp. 260–274.
3. Dobronravova I. S., Sydorenko L. I. (2008) Filosofia ta metodolohiia nauky [Philosophy and methodology of science]. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet». (in Ukrainian)
4. Martynova L. B. (2016) Metodolohichni pidkhody do otsinky konkurentospromozhnosti liudskoho potentsialu [Methodological approaches to assessing the competitiveness of human potential]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, vol. 7, no. 2, pp. 97–101.
5. Razumova H. V. (2021) *Rehuliatorna polityka rozvytku natsionalnoi ekonomiky: teoriia, metodolohiia ta praktyka* [Regulatory policy of the development of the national economy: theory, methodology and practice]: avtoref. dys. ... doct. econ. nauk : 08.00.03. Kyiv. (in Ukrainian)
6. Zavhorodnii V. P., Sopko V. V. (2000) Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku, ekonomichnoho kontroliu ta analizu [Organization of accounting, economic control and analysis]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
7. Lazaryshyna I. D. (2005) Ekonomichnyi analiz v Ukraini: istoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia [Economic analysis in Ukraine: history, methodology, practice: monograph]. Rivne: NUVHP. (in Ukrainian)
8. Oliinyk O. V. (2008) Rozvytok ekonomichnoho analizu v umovakh instytutsiinykh zmin: monohrafiia [Development of economic analysis in conditions of institutional changes: monograph]. Zhytomyr: ZhDTU. (in Ukrainian)
9. Bezverkhyi K. V., Shpachuk Ye. I. (2021) Osnovopolozhni pryntsyipy ekonomichnoho analizu yak nauky [Basic principles of economic analysis as a science]. *Suchasni vyklyky staloho rozvytku biznesu – 2021: II Mizhnarodna naukovo-praktichna konferenciya*. Zhytomyr: Zhytomyrska politekhnika. (in Ukrainian)
10. Oliinychuk O. I. (2020) *Vytraty, dokhody ta prybutok u systemakh obliku y analizu lisohospodarskykh pidpriemstv* [Costs, income and profit in accounting and analysis systems of forestry enterprises]: dys. ... kand. econ. nauk : 08.00.09. Ternopil. (in Ukrainian)
11. Kovalchuk T. M., Verhun A. I. (2020) Systema pryntsyypiv orhanizatsii ekonomichnoho analizu [System of principles of organization of economic analysis]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia – Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyyi. Series: Economics and management*, vol. 5, no. 31 (70), pp. 92–98.
12. Berelson B. (1952) Content Analysis in Communication Research. Glencoe: Free Press.
13. Rosengren K. E. (1981) Advances in Content Analysis. *Sage annual reviews of communication research*. Vol. 9.

14. Feshchur R. V., Shyshkovskiy S. V., Yavorska N. R. (2012) Metody otsiniuvannya rozvytku pidpriemstv u nestiikykh ekonomichnykh umovakh [Methods of evaluating the development of enterprises in unstable economic conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, vol.748, pp. 223–232. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2012_748_34 (accessed May 14, 2024)
15. Ovcharenko Ye. I., Hodiashchev M. O. (2016) Vyznachennia osnovnykh indyktoriv dilovoi aktyvnosti pidpriemstv [Determination of the main indicators of business activity of enterprises]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, vol. 13, pp. 344–350. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/69.pdf> (accessed May 14, 2024).
16. Smilka V. A. (2017) Indykatory staloho rozvytku naselenoho punktu [Indicators of sustainable development of the settlement]. *Komunalne hospodarstvo mist – Communal management of cities*, vol. 137, pp. 124–128.
17. Aksonova I. (2017) The Statistical Monitoring and Assessment of Academic Autonomy of the Higher Education in European Countries and Regions. *Business Inform*, vol.11, pp. 174–182.
18. Beridze T. M. (2013) Ekonomichna informatsiia v strukturі upravlinnia pidpriemstvom [Economic information in the structure of enterprise management]. *Vcheni zapysky – Academic notes*, vol. 15, pp. 154–159.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024